

Bir Veda Yazısı

24 Eylül 2018

Değerli Ankaralı Üniversiteliler,

1991 yılında çocukluktan yeni çıkarken girdiğim Cebeci Kampüsü'nden, 27 yıl sonra ayrılmak üzere geçtiğimiz hafta istifa dilekçemi sundum.

İşin doğrusu, önce onlarca dostumun, meslektaşımın hala hangi gerekçeyle atıldıklarını bilmedikleri üniversiteden kendi kararım ile ayrılıyorken konuyu kişileştirmeden yeni hayatıma başlamanın en doğru yol olduğunu düşünmüştüm.

Ama istifanın anlamı üzerine aldığım bazı eleştiriler bu fikrimi değiştirdi. Dahası atıldıkları gün hesapları da kapatıldığı için susturulan meslektaşlarım adına da bir iki söz söylemeden ayrılmamın doğru olmayacağı sonucuna ulaştım. Nihayet sanırım öğrencilerime de böyle bir açıklama borçluyum.

Üniversitede ayrılmak isteyen muhalif insanlara genelde şöyle bir eleştiri yöneltiliyor: "Direnmek gerekmez mi?" ya da "Kaleyi korumak, sahip çıkmak gerekmez mi?", "Siz gittiğinizde yerinizi başkaları doldurmayacak mı?"

Öncelikle şunu ifade edeyim, bu mesleğe başladığım zaman aynı kapıdan emekli olarak çıkmayı hayal ediyordum, tıpkı geçen iki senede haksız bir şekilde ihraç edilen onlarca arkadaşım gibi. Bu açıdan bakılınca, ayrılmamın "daha güzel bir iş buldum, o yüzden gidiyorum" olmadığı ya da başka bir deyişle gönüllü bir gidiş olmadığı açık. Bununla birlikte, durumu baskılara dayanamadım da o yüzden gidiyorum şeklinde tarif etmek de haksızlık olur. Çeşitli idari baskılara maruz kalmış olsam da, çok daha ağır baskılar altında olan insanları düşününce bunu çok abartacak değilim, yani kalmak isteseydim kalabilirdim.

Bu nedenle, durumu şöyle tarif etmek daha doğru olacak sanırım: **Ben "daha iyi bir iş bulduğum" için değil, üniversite emekli olmayı hayal ettiğim yerin çok gerisine düştüğüm ve hatta artık üniversite sayılamayacağı için ayrılıyorum.** Bu durumda direnmek, dayanmak denilen şey de anlamını yitiriyor. Üniversite ve akademi için direnmek ve dayanmak çok anlamlı olabilirdi ama geriye kalan şey öyle bir şey değil. Bu nedenle tam da akademi adına direnebilmek için üniversite dışına çıkmak gerektiğini düşündüğüm için ayrılıyorum.

Üniversitede kalan ve farklı düşünen meslektaşlarımıza haksızlık etmek istemem. Kimi mecbur olduğu için kimi gerçekten umut olduğunu düşündüğü için görevlerine devam edecek. Muhtemelen de ellerinden gelenin en iyisini yapacaklar. Ama yaşadığımız bu büyük çöküşü tarif etmenin de zorunlu olduğunu düşünüyorum. İzninizle kısaca içinde olduğumuz kurumlara artık neden üniversite denemeyeceğimizi tarif etmeye çalışacağım.

Çalışma alanım itibarıyla akademik özgürlükle ilgili de yazdım, düşündüm. Aklımda olan ve sıklıkla sorduğum soru hep şu oldu "ifade özgürlüğünden ayrı bir akademik özgürlük kavramına neden ihtiyacımız var?" Eğer ifade özgürlüğü araştırmamız, öğrenmemiz ve yazmamızı güvenceye alıyorsa bir de akademik özgürlük gibi bir kavrama neden ihtiyacımız var? Bunun için akademik özgürlüğün bireysel özgürlük dışındaki boyutlarına da bakmak gerekiyor. Kısaca akademik özgürlüğün şu üç boyuttan oluştuğu söylenebilir:

1. Akademisyenlerin araştırma, öğrenme ve öğretme, araştırma sonuçlarını yayımlama ve tartışma hakları. Bu yayımlama faaliyetleri şüphesiz yanılma hakkını da içermektedir.
2. Kurumsal ve kolektif özgürlükler. Anayasa'da üniversitelerin özerkliğin düzenleyen 130. maddeden de anlaşılacağı üzere, üniversiteler bilimsel hakikate ulaşmak için devlet veya üniversite dışı başka aktörlerden bağımsız hareket edebilmelidir. Bunun için de kararlarını, dışarıdan müdahale olmaksızın sadece akademik kurallara göre ve akademik özgürlükleri ihlal etmeyecek şekilde yetkili akademik kurullar aracılığıyla almalıdırlar. Bu nedenle akademik özgürlük sadece bireysel değil ve fakat aynı zamanda kolektif bir özgürlüktür.
3. Bu özgürlüğün bir sonucu olarak kamusal yetki kullanan makamların, bu hakkın etkin kullanımını sağlamak ve desteklemek için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü vardır. Devlet

hem akademisyenlerin araştırma, öğretim ve yayma özgürlüğüne hem de akademik kurulların karar alma süreçlerine saygı duymak durumundadır.

Bir başka deyişle, akademi özgürlüğü herkesin ifade özgürlüğünden ayıran asıl ikinci ve üçüncü özellikler; yani kurumsal ve kolektif bir özgürlük olması ve bu niteliğine kamusal yetki kullanan diğer kişilerin saygı göstermesi gerekmesi.

İşte bu yönüyle üniversite bilimin kalesi oluyor. Sadece bilimsel yöntem ve kararların çalıştığı, dışarıdan gelecek saldırılara karşı da kolektif bir savunmanın yükseldiği bir kale. Bu kaleyi savunmak, bu kaleye yapılacak her saldırıya karşı "direnmek" ve "dayanmak" o kolektif yapının her bir üyesinin ahlaki bir ödevi. Ben ve bir çok meslektaşım elimizden geldiği ölçüde bu anlamda "direndik" ve "dayandık".

Ne var ki son bir kaç yılda geldiğimiz nokta bu kalenin hem içeriden, hem dışarıdan yıkıldığı önü alınamaz bir süreç haline dönüştü. Üniversitenin içinde bilimsel gerekçelerle alınması gereken kararlar, üniversite dışında ve tamamen bilim dışı gerekçelerle alınıyor. Üniversitede kimin çalışacağı, kimin hangi konuyu araştıracağı, hangi konularda toplantı/seminer vs. yapılacağı, kimin burs ve kadro alacağı tamamıyla bilimsel yöntemlerin dışında, konunun dışındaki kişiler tarafından karara bağlanıyor. İnsanlar sorgusuz sualsiz işlerinden oluyor, ülkenin en önemli sorunları hiç yokmuş gibi gözardı ediliyor. Üniversite dışarıdan gelen bu saldırıya kayıtsız kaldığı gibi içeride de özgür ve eşit bir ilişki ağı kurmak yerine, her şeyin tepeden karara bağlandığı hiyerarşik yapılarla işliyor. Ülkedeki durumdan farksız bir şekilde meslektaşların uzmanlıklarına göre karar aldıkları bilimsel kararların yerine tepedeki kişinin kararları tüm kararların yerini alıyor. Dahası o tepedeki kişi de artık meslektaşlarının seçtiği değil, siyasi bir kişinin atadığı bir amir.

Bu koşullarda bilimi savunacak bir kale olarak üniversiteden bahsetmek artık mümkün değil. Bununla birlikte, üniversiteye olduğundan daha fazla anlam yüklemek "direnmeyi" özünden, anlamından ayırmak anlamına gelebilir. Nihayetinde üniversite bir amaç değil araç. Bilimin, akademik özgürlüğün hayata geçirilmesinin en iyi aracı, sadece o kadar. Oysa akademik özgürlüğün amacı üniversite inşa etmek değil hakikate ulaşmanın yöntemlerini kullanılabilir kılmak. İçeriden ve dışarıdan zapturapt altına alınmış üniversite bunu gerçekleştirmek bir yana, imkansız kılıyor. Bu kıyım sürecinde baktığımda şunu çok net görebiliyorum; binbir zorluğa ve engele rağmen, üniversitenin dışına itilmiş meslektaşlarım hakikat arayışına, bizim gibi içeride kalanlardan daha yakınlar. İçeride kalanlar, isteyerek veya istemeyerek "aman ha başımıza bir şey gelmesin" diye görmüyor, duymuyor ve ne yazık ki susuyor.

İşte ben dayanamayıp, yenik düştüğüm için değil tam tersine hakikati daha özgürce savunabilmek için bilime daha yakın olabilmek için üniversiteden ayrılıyorum. Üniversite dışında yazmaya, çizmeye, imkan olduğunca da öğretmeye devam edeceğim. Ben bunu güçlü bir direnme olarak görüyorum, bir terk ediş değil.

Üniversiteye gelince; umarım bir gün üniversite tekrar o hakikatin kalesi olur ve ben ve haksız yere dışarıda olan meslektaşlarım 1991'deki heyecanımızla akademiye geri döneriz.

O güzel zamanlara kadar hoşçakalın!